Вікторія Клєвцова

ОРИГІНАЛЬНІСТЬ ПОЕТИЧНОГО СВІТОБАЧЕННЯ ІГОРЯ КАЛИНЦЯ

Самобутня елітарна поезія І. Калинця є вагомим художнім явищем української літератури ХХ століття. У творчому доробку митця різних років відбились творчі шукання та проблеми, трагічні конфлікти дійсності, роздвоєність і суперечливості його епохи. Творчість поета досліджували такі знані літературознавці, як Д. Гусар-Струк, О. Забужко, М. Ільницький, М. Павлишин та ін. Поетичний доробок І. Калинця став предметом ряду дисертаційних досліджень: О. Буряк, Л. Мних, І. Онікієнко.

О. Гнатюк переконує нас, що увага до творчого доробку І. Калинця є невипадковою, а зумовлена ідейною та світоглядною особливістю творів. «Поезія Ігоря Калинця вільна від гучних вигуків – о мово рідна, слово рідне (замість того маємо бо хочу ще не розгубленим окличним відмінком возрадуватися)» – чи гнівних гірких осуджень сучасності – грязь Москви. А водночас громадянська позиція поета для читача ясна і не лише завдяки ознайомленню з біографією. Його поезія лишається мистецтвом слова, не втрачаючи заангажування в пекучі проблеми українського сьогодення, і цим немовби знімає непримиренність із суперечок щодо першозавдань літератури: служити народові чи лишатися вірним мистецькому покликанню» [1, с. 6].

Творчий доробок І. Калинця становить 17 поетичних збірок, які згруповані у двох циклах: «Пробуджена муза» (9 збірок, створених до суду і ув’язнення) і «Невольнича муза» (8 збірок, 1972–1981 роки). 1991 року були видані два томи під цими назвами: перший – у Варшаві, другий – у Балтиморі-Торонто. Того ж року в Україні вийшла книжка поета «Тринадцять алогій» – саме за неї І. Калинець здобув Державну премію ім. Т. Г. Шевченка. Між першою збіркою «Вогонь Купала», виданою у Києві 1966 р., й цією пролягло 25 років. Дослідники вже відзначили спорідненість поезії Калинця як із сучасниками (В. Голобородьком, Г. Чубаєм), так і з поезією 20-х років ХХ ст. Кожна нова збірка І. Калинця динамічно продовжувала попередні, але обов’язково несла в собі елемент новизни. Один із дослідників поезії Калинця Д. Гусар-Струк у передмові до «Невольничої музи» виокремлює «три головні течії» в його поезії: «оспівування культури, любовне прагнення та суспільний протест» [2].

Поезія Ігоря Калинця надзвичайно яскрава і самобутня. У ній пульсує і промениться національний дух, вона випоєна живлющими соками рідної землі. У поезії Калинця важливим є поняття пам’яті – родової, історичної, генетичної. Сприймаючи сучасність як руїну національного етносу, а опір цій руйнації як свій моральний і мистецький обов’язок, поет заходився плекати заціліли рештки національної свідомості, лікувати її поезією. Це надало його творчості в цілому сумовитої, тужливої

тональності, часом – того особливого сцієнтизму, що робить її своєрідним «віршованим українознавством», та водночас і дієвих, активних імпульсів – непримиренність є акція, вчинок:

...Чи не останній я
зі шляхетного родоводу
з гербом,
де на щиті блакиту
осінній листок калини (Відчинення вертепу. Поезії з України: 2 зб.).

Звичайно, Калинець належить до того відгалуження ліричної поезії, що витворює особливу образну мову, тобто, кажучи його власним рядком зі збірки «Підсумовуючи мовчання» (1970), – «ключем метафори відчиняє вуста». «Очима духа окинувши світ благий» (як мовлено у вірші про Шевченка зі збірки «Вогонь Купала»), поет бачить у світі тривке, непроминальне. Серед важливих цінностей – рідна земля, її мова, історія, культура, подані у своєму неушкодженому й необтятому, у своєму правдивому сенсі та обсязі. Звідси такий нездоланний, незборимий потяг до нашого першопочатку, сягання якнайглибше, аж до міфології дохристиянської, аж до того колективного підсвідомого, у якому закодовано саму ментальність етносу [7].

Стрижневу якість поетики І. Калинця влучно охарактеризував Д. Гусар-Струк: «...Його субтильна метафора сягає глибоко у підсвідомість, у підсвідомість колективну, і майже праісторично українську. Його слова торкаються цієї підсвідомості, мов струни, творячи при тому знайомий, але не зовсім зрозумілий відгомін» [2, с. 10]. Відповідником поетичного світовідчування є й строфіка: максимальне вивільнення строфічної побудови від «канону» супроводжується, однак, спорадичними поверненнями до класичного вірша, яким поет володіє бездоганно, коли має в тому потребу [2, с. 11].

Діалогом, який відбувається між різними реаліями, світовідчуттями, культурами, образами й сюжетами позначений цикл поезій І. Калинця «Дивосвіт, або ж Перша книжечка для Дзвінки», що входить до програми з української літератури для 6 класу. Коли придивитися до цих поезій уважніше, то неважко буде помітити «не лише тематичну спільність із віршами дорослими, а й спільність у засобах поетики, версифікації. І це ще раз засвідчить цілісність мистецької індивідуальності поета» [6, с. 74].

Ключові образи «Дивосвіту» – це різного роду реалії, яким властивий певний національний та історичний колорит [5, с. 98–99].

У творах цього циклу ми знаходимо афоризми, крилаті слова, назви музичних інструментів, ритуалів, обрядів і звичаїв. Не випадково М. Ільницький говорить про «мозаїчність» Калинцевого «Дивосвіту» [3, с. 132–133].

Отже, твори І. Калинця про рідну природу, український характер, український менталітет поетично інтерпретують мовно-інтелектуальні зв’язки земного й космічного, пробуджують історичну, філологічну та

народознавчу допитливість у юних читачів. Душа просто не може залишатися байдужою, коли до неї торкаються вірші цього поета. У них – пам'ять нашої історії та роду, українська духовна спадщина. Висока культура поетичного мислення й мовлення, особливості світобачення і світовідчування притаманні І. Калинцю упродовж усього його творчого розвитку. Подальшого дослідження потребує творчість поета у взаємозв'язку з його біографією та особливостями світосприйняття.

Список використаних джерел:

Гнатюк О. Від упорядника збірки / О. Гнатюк // Калинець І. Пробуджена Муза. – К., 1992. – С. 3–27.

Гусар-Струк Д. Невольнича муза, або як «орати метеликами» / Д. Гусар-Струк // Калинець І. Невольнича муза. Вірші 1973–1981 років. – Балтимор-Торонто : Смолоскип, 1991. – С. 7–31.

Ільницький М. М. Ключем метафори відімкнені вуста… Поезія Ігоря Калинця / М. М. Ільницький / Бібліотека українців Европи «Зерна». – Париж-Львів-Цвікау, 2000. – 144 с.

Калинець І. Дивосвіт / І. Калинець // Твори українських письменників. – Серія «Бібліотека відмінника», 6 клас. – К. : Грані-Т, 2006. – 208 с.

Миропільська Н. Є. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня. Теорія і практика. – К. : Парламентське вид-во, 2002. – 204 с.

Мойсієнко А. К. Традиції модерну і модерн традицій / А. К. Мойсеєнко. – Кн. 2. – Умань : РВЦ «Софія», 2007. – 86 с.

Біографії, життєписи, творчість. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/biografii/part3/008.htm